

Theologie jako evropské specifikum

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu:

[2003](#)

- ♦ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 24. 9. 2003
- ♦ philosophical diary – record, Czech, origin: 24. 9. 2003

Theologie jako evropské specifikum

Theologie je původně řecký vynález – je to filosofická disciplína. Řeční filosofové nebyli ateisté, nezavrhovali bohy ani božství, ale chtěli je pojmově uchopit, definovat je tak, jako geometr definuje nějaký rovinný obrazec, např. čtverec nebo kružnici. Odmítali jen mýtus, a ten chápali jako všelijaké podivné povídačky po bozích, mezi nimiž se najde spousta výmyslů a nesmyslů. Křesťanství se zrodilo v Palestině, ale nezůstalo jen židovskou záležitostí, tj. židovskou sektou, za kterou bylo Římem považováno. Mnozí židé se ke křesťanům stavěli nepřátelsky, zejména ke křesťanům židovského původu. Právě to snad může být vysvětlením toho, proč nejstarší texty NZ máme v řečtině, tj. proč jejich autoři je už řecky psali. Řečtina byla tehdy hlavním mezinárodním jazykem tehdejšího Středomoří. Ze Skutků apoštolských víme, mezi apoštoly docházelo ke sporům a nedorozuměním. Přesto to byl Pavel, který Ježíše nikdy ani neviděl a který se o něm asi nejvíc dověděl při výsleších prvních pronásledovaných křesťanů, kdo rozhodl šířit křesťanství, přesněji „evangelium“, dobrou zvěst, jak to překládáme, v hlavních centrech římského impéria, asi hlavně mezi tzv. proselyty, kteří se tam už delší čas shromažďovali kolem židovských škol. I když prohlásil, že chce Židům zvěstovat židovsky a Řekům řecky, buď své dopisy psal jen Řekům a jen řecky, anebo se jiné dopisy (psané aramejsky) nezachovaly. Později kanonizovaná evangelia byla už psána jen řecky; teprve později byla překládána do dalších jazyků. Tak došlo k tomu, že radostné poselství neboli evangelium Ježíšovo, tedy muže, který byl plnokrevným Židem nejen tělesně, ale zejména svým vzděláním, bylo pořečtěno čili helenizováno. Protože se však ukázalo, že to s překládáním do zcela jiného jazyka vůbec není tak jednoduché, jak si to asi někteří představovali, protože každý jazyk je plný odkazů na dlouhé duchovní i myšlenkové tradice, brzo vznikaly potíže docela zvláštního druhu. Římská vzdělanost byla celá založena na vzdělanosti řecké, a k té náleželo pojmové myšlení. To bylo sice v té době už v úpadku, protože filosofie si už nějaký čas opět zadávala s všelijakými mýty z východu, ačkoli původně byla ostře protimyticky orientována. Pro křesťany, kteří chtěli oslovit také vzdělanější vrstvy, to s sebou přinášelo dvojí druh potíží: na jedné straně museli dávat pozor, aby se nenechali příliš ovlivnit řeckou filosofií, a na druhé straně musili být na pozoru před různými mýty, které se už také začaly odívat do filosofického hávu. V obojím se už mohli opírat o zkušenosti vzdělaných Židů z prvního století př. Kr., protože také ani chtěli proniknout do velkého světa, kde se mluvilo a psalo řecky (proto právě přeložili LXX), ale musili si najít svůj způsob a své metody. Tak vznikla tzv. theologie, která sice přejala pojmenování, které rozhodujícím způsobem vymezil Aristotelés, ale která si aspoň do určité míry byla vědoma toho, že řecké pojmové prostředky nemůže prostě převzít, ale že je musí upravovat, opravovat, nebo – řečeno se Součkem – „ohýbat a lámat“.

(Písek, 030924–1.)